

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

DECEMBER 8 • 2008

Myntsamlaren Georg de Laval
Ny stampkedja med koppling till mynthuset i Sigtuna
Anne på Grönkulla fyller 100 år
Ännu en disputation i numismatik

Pris 20 kr

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

presenteras även på Svenska Numismatiska Föreningens och Kungl. Myntkabinettets hemsidor:
www.numismatik.se respektive www.myntkabinettet.se.

Den tryckta tidskriften kommer ut första veckan i februari – maj, september – december.
På hemsidorna kan man sedan ta del av SNT i lågupplöst pdf-format.

1/12 sida
47x50
mm:
250 kr

1/8 sida
72x50
mm:
350 kr

1/6 sida
47x105
mm:
400 kr

1/4 sida
72x105
mm:
600 kr

1/2 sida
151x105
mm:
1.200 kr

Helsida
151 x 214 mm:
2.000 kr

2:a och 3:e omslags-
sidan:
2.500 kr
4:e omslagssidan:
5.000 kr

Annonser på årsbasis får 20% rabatt.

Kontakta föreningens kansli,
e-post: annons@numismatik.se

Annonstopp senast den 1:a i månaden före utgivning.

Enskilda SNF-medlemmar erbjuds gratis annons med högst tre rader att
köpa, sälja eller byta samlarobjekt.

Annonser som inte är förenliga med SNF:s, FIDEM:s och AINP:s etik avböjs.

Innehåll SNT 8 • 2008

Sid.

Artiklar och notiser

Georg de Laval – några anteckningar	180
Kungligt besök på Kongsberg 1890 / 2	186
Koleratid	186
Världsmynt?	186
Olika syn på julklappar under 1800-talet – samt något om skillingtryck och en ”blå tvåa banko”	187
Ny stampkedja med koppling till mynthuset i Sigtuna	188
Anne på Grönkulla fyller 100 år	190
”Myntprägling” på Kungl. Myntkabinettet	192
Numismatikens dag i Lödöse	192
Tankar vid bankens kassa inför julhelgen 1968	196
Biennalen i Seixal 2008	197

Stående rubriker

Ny medalj. Medalj över drottning Kristina från Minden	189
Boktips	191
Föreningar	192
Personalia. Disputation i numismatik [Nanouschka Myrberg]	193
Personalia. Christer Sjögren 1926-2008	193
Nytt om böcker – recensioner	194

Omslag

”Myntslagaren” Björn Sundberg från företaget Kapitelhusgården i Wisby AB gästade Kungl. Myntkabinettet under höstlovet. Såväl barn som vuxna besökare på museet fick prova på att ”slå mynt” på gammalt vis. Mynttämmen av tenn såldes i entrén för en billig penning. Stamparna som ses på omslaget är tillverkade av Gunnar Allard. På fransidan visas Kungl. Myntkabinettets exteriör. Bilden är formgiven av arkitekten Anna-Lena Carne. De båda fransidorna föreställer respektive ett Olof Skötkonung-mynt och en örtug från Sten Stures den äldre tid. Foto: Gabriel Hildebrand.

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

ges ut av

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

i samarbete med

KUNGL. MYNTKABINETTET

Föreningen:

Banérgatan 17 nb
115 22 Stockholm
Tel. 08-667 55 98
onsdag – torsdag
kl. 10.00 – 13.00
Fax 08-667 07 71

E-post: info@numismatik.se

Postgiro 15 00 07-3
Bankgiro 219-0502
Svenska Handelsbanken

Redaktionen:

Kungl. Myntkabinettet
Box 5428
114 84 Stockholm
Tel. 08-5195 5300
Fax 08-411 22 14

E-post: mgl@myntkabinettet.se

Chefredaktör och ansvarig utgivare:

Monica Golabiewski Lannby

Prenumerationer:

Pris 200 kr/år (8 nr)
Medlemmar erhåller tidningen
automatiskt

SNT trycks med bidrag från
Gunnar Ekströms stiftelse
samt Sven Svenssons stiftelse.

För insänt, ej beställt, material
ansvaras ej. SNT:s texter och bilder
lagras elektroniskt och publiceras
i pdf-format på SNF:s och KMK:s
hemsidor. Den som sänder material
till SNT anses medge elektronisk
lagring/publicering.

Tryck:

Alfa Print, Sundbyberg

ISSN 0283-071X

Föreningens aktiviteter

Hösten 2008 / Våren 2009

HÖSTEN 2008

December

17 **Julfest**

Plats Banérgatan 17

18.00 Föreningens traditionella julfest med glögg,
lussekatter, julgodis och frågesport.

17/12 Julfest

VÅREN 2009

Februari

25 **Föreningskväll**

Plats Banérgatan 17

18.00 Föredrag av Kjell Holmberg: *De vikingatida och medeltida mynten i Uppsala Universitets Myntkabinett*. En översiktlig genomgång av de vikingatida och medeltida mynten i UUM:s samling. Ett urval av mynt som har forskningsintresse och/eller är historiskt intressanta presenteras.

Den 30 april till den 4 maj kommer föreningen att tillsammans med Paradisresor arrangera en resa till de gamla svenska besittningarna i Tyskland (för mer information se SNT 2008: 5, s. 122-123). Glöm inte att anmäla er till info@paradisresor.se eller 08-718 07 13.

Väl mött nästa år!

Styrelsen

Kungl. Myntkabinettets verksamhet

SÅ HÄR INNAN JUL känns det rätt att informera om några nya skrifter från Kungl. Myntkabinettet. Först tänker vi på boken *Noga utvalt*, som presenterar fyra samlares numismatiska skrifter m.m. Det är samlarna själva som berättar om sina godbitar.

Den andra skriften har titeln *Fattiga* och den tar upp fattigdomens historia från antiken till våra dagar. Ämnet passar tyvärr in i dagens ekonomiska kris.

Båda böckerna kan köpas i Kungl. Myntkabinettets butik, tel. 08-5195 5304.

Svenska Numismatiska Föreningen

Adress: Banérgatan 17 n.b. Buss 4, 44; T-bana Karlaplan.

Kansli: besökstid 10.30-13.00 onsdag – torsdag.

Stängt: midsommar – 1 september; jul- och nyårshelgerna.

www.numismatik.se

Kungl. Myntkabinettet

Adress: Slottsbacken 6. Buss 2, 43, 55, 59, 76; T-bana Gamla stan.

Utställningar: måndag – söndag kl. 10.00-16.00.

Numismatiska boksamlingen: torsdagar kl. 13.00-16.00.

www.myntkabinettet.se

Tumba Bruksmuseum

Adress: Sven Palmes väg 2, Tumba. Pendeltåg; buss 725.

Utställningar: sept. – maj, lörd.–sönd., juni – aug. tisd.–sönd., kl. 11.00-16.00.

www.tumbabruksmuseum.se

Georg de Laval – några anteckningar

Av Jan-Olof Björk

I år har det förflutit 125 år sedan Georg de Laval föddes. Även om det hade varit teoretiskt möjligt fick författaren till dessa rader aldrig nöjet att träffa storsamlaren, Svenska Numismatiska Föreningens hedersledamot och dess mångåriga auktionsförrättare, stiftaren av Samfundet Kungl. Myntkabinettets Vänner m.m.

Som alla numismatiskt intresserade, och särskilt personhistoriskt intresserade, vet händer det då och då att ett samtal glider in på vem man helst skulle ha velat träffa ur de avlidnas skara.

I mitt fall har Georg de Laval länge intagit en tätposition. En orsak är definitivt att denne trotjänare och verkliga storsamlare har lämnat förvånansvärt få avtryck i numismatiken trots sin långa levnad. Låt vara att SNF:s stencilerade listor från och med juniauktionen 1948 till och med april 1965 bär hans namn med tillägget "av föreningens styrelse utsedd auktionsförrättare". De första åren dock tillsammans med C. G. Hesselblad.

Det blev inte mindre än 35 auktioner under 17 år! Vidare finns Lars O. Lagerqvists alltid lika läsvärda, stilsäkra och med värme skrivna nekrolog. Just den där omiskännliga värmen och humorn som enligt samtiden omgav de Laval utgör den kanske viktigaste orsaken till att denne numismatiker har fångat mitt intresse. Att han dessutom var ägare till en av de allra största svenska myntsamlingarna genom alla tider fascinerar naturligtvis också.

Femkamp, "kristidsgin" och en tupp

Georg de Laval föddes den 16 april 1883 och avled den 10 mars 1970, vilket innebär att han fick förmånen att leva i nästan 87 år. Bild 1. En anledning till att de Laval kunde uppnå den aktningsvärda åldern kanske var

1. Georg de Laval (1883-1970).
Foto: ATA efter Ateljé Pan.

att han i början av förra seklet var en aktiv elitidrottsman. Vid de olympiska spelen i Stockholm 1912 tog han hand om bronsmedaljen i modern femkamp!

En av medtävlarna, som han också lärde känna privat, var ingen mindre än den blivande pansargeneralen George Patton. Under andra världskrigets slutskede var denne chef för 3:e amerikanska armén i Västeuropa. Våren 1945 befann sig Patton i Sverige av för författaren okänd anledning. Samtidigt passade han också på att besöka sin gode vän Georg de Laval i Stockholm. Det berättas att de båda herrarna gick ned i ett skyddsrum och sköt till måls med pistol och drack dålig gin, s.k. kristids-gin!

Att de Laval var en utmärkt skytt råder det inget tvivel om. Men om följande lilla berättelse till alla delar är sann får vi aldrig veta:

Georg och hans bror Patrik de Laval var gifta med var sin syster Fleetwood. Patrik med fru arrenderade Carolinska herrgården på Tjörn i Bohuslän. Vid ett tillfälle då de båda paren befann sig på herrgården hade systerrarna bestämt att man skulle ha tupp till middag, men ingen av dem tordes

nacka djuret. Georg de Laval tillfrågades. Han undrade vilken tupp det rörde sig om. Den ena systemen pekade ut en som stolt gick i trädgården, varvid Georg de Laval öppnade fönstret, tog fram tjänstepistolen och med ett skott sköt huvudet av tuppen!¹

Den svenska samlingen byggs upp ...

Georg de Laval började förmodligen samla mynt som tonåring under 1890-talet. Han finns nämligen noterad som köpare i bland annat D. Holmberg auktionskatalog nr 57. Under auktionen den 27 maj 1902, d.v.s. vid 19 års ålder, köpte "kadett" de Laval redan så pass krävande mynt som Erik av Pommerns stockholmsörtug med sveasköld och Karl Knuts-sons åboörtug. Bland övriga förvärv märks en handfull riksdalermynt samt några plåtar! På auktionen fick han konkurrera med storheter som byggmästare N. Nilsson, grosshandlare J. Holmblom, justitierådet J. O. Wedberg med flera.

När vi kommer fram till år 1905 och Holmbergs auktionskatalog 68 har de Laval stigit i graderna till "löjtnant", men också konkurrensen har ökat. Till auktionens storköpare hör nämligen giganterna Sven Svensson och Israel Berghman, närmare presentation för SNT:s läsare är naturligtvis överflödig.

de Laval var flitig köpare av svenska mynt under flera årtionden. Han gjorde inköp såväl hos de svenska mynthandlarna som de utländska. Vid åtminstone ett tillfälle köpte de Laval en hel samling, och inte vilken samling som helst utan Isidor Adolf Bonniers stora referenssamling av Karl XI:s mynt! Vän av ordning anmärker att denna auktionerades ut enligt D. Holmbergs auktionskatalog nr 150. Men den som studerar katalogens försättsblad nogga finner i stället för auktionsdag och tid den lilla oansenliga texten: "å tid som senare kommer att tillkännagivas". Katalogen är

tryckt hos P. A. Norstedt & Söner i Stockholm år 1931 då den förmodligen också distribuerades.

Två år (!) senare kom tillkännagivandet. Det blev en kalldusch för samlarna som hade väntat förgäves, eller vad sägs om följande knastertorra tryckta meddelande signerat Berta Holmberg:

Undertecknad har härmad äran meddela, att min firmas 150:e auktion ej kommer att äga rum. Den stora samlingen av Carl XI:s-mynt (Bonniers samling) kommer ej att säljas, varken å auktion eller som ett helt, emedan samlingen är bortskänkt. / Med största tacksamhet emotses uppdrag och inköp i enlighet med den nu distribuerade auktionskatalog 151.

Man kan fråga sig i vad "äran" bestod. Att vid samma tillfälle vilja ha inlämningar till kommande auktioner kan kanske kännas lite magstarkt!

En fråga inställer sig omedelbart. Skänkte man verkligen bort samlingen? På katalogens försättsblad står nämligen att läsa: "Eventuellt kommer samlingen att säljas odelad", d.v.s. säljas mot betalning. Det är förmodligen svårt att i dag ta reda på hur det verkligen gick till när Bonniers famösa Karl XI-samling bytte ägare.

... och säljs på auktion i Amsterdam 1933 ...

En sak kan man åtminstone konstatera: strax efter det att de Laval tagit över samlingen behövde han av någon anledning göra en större försäljning. Om detta berodde på till exempel ansträngd ekonomi i samband med den införlivade samlingen eller att han vid den här tiden började samla mer intensivt på de antika mynten har jag inte lyckats utrona.

Man hade kanske kunnat förvänta sig att Holmbergs Mynthandel fått förtroendet, men försäljningen skedde i stället i Amsterdam den 18 och 19 december 1933 genom firman J. Schulman. Kollektionen om ca 400 nummer såldes anonymt under rubriken *Collection d'un amateur bien connu à Stockholm*. Det rör sig om en mycket bra samling moderna svenska mynt från Gustav I till och med Gustav V med ett enda undantag

– en penning från Olov Skötkonung med myntmästare Lenans namn samt svenska besittningsmynt.

Som exempel på vad som gick under klubban kan nämnas: daler 1534 med kåpan; 10 mark guldklipping 1626; hela 17 Karl XI-dukater mellan åren 1664 och 1695! I själva verket bestod inlämningen till mer än en fjärdedel av Karl XI:s mynt! Många högklassiga besittningsmynt ingick, t.ex. Kristinas 3-dukater från Riga 1646, Karl XI:s 2- och 4-mark från Reval 1664, taler 1666 från Wismar.

Det går inte att utesluta att de Laval köpte tillbaka vissa mynt. Detta gäller främst ytterst sällsynta besittningsmynt. Sådana ingick också när han sålde återstoden, eller rättare sagt huvudsamlingen, av de svenska mynten några år senare.

... och privat i Stockholm 1941 ...

Kanske det var oroligheterna i Europa i slutet av 1930-talet eller den tidigare nämnda och växande antika myntsamlingen som gjorde att de Laval började umgås med tanken på att sälja den stora återstående huvudsamlingen av svenska mynt.

Hur som helst, de Laval's gode vän, numismatikern och mynthandlaren T. G. Appelgren, fick uppdraget att värdera den svenska samlingen. Värderingen, daterad 1939, omfattar trettio maskinskrivna sidor och är, vad gäller de lägre valörerna, summarisk. Totalsumman slutar på 60.630 kronor. Appelgren fick också uppdraget att sälja samlingen.

Förmodligen hade de Laval som krav att samlingen skulle säljas i sin helhet och alltså inte över disk eller på auktion. Han hade därför varit i kontakt med generalkonsul Axel Ax:son Jonsson, Stockholm. Appelgren skriver: "... [Axel Ax:son Jonsson] som tidigare haft sina tankar på de L:s samling men som själv redan har en stor myntsamling o som genom köp av de L:s skulle ha fått alltför många dupletter".²

Hösten 1941 hade Appelgren talat med ännu en presumtiv köpare, nämligen fabrikören Sven E. Westberg i Nyköping, och i ett brev daterat 17/10 1941 till tandläkaren Manne

Jacobson i Lindesberg gör Appelgren en framstöt. Han skriver: "Som ni kanske minnes talade jag vid vårt senaste sammanträffande i somras om en stor samling svenska mynt, vars försäljning jag har under förmedling." Lite längre fram i brevet heter det "Huru skulle det vara om t.ex. ett anbud å 58.000 kr bleve antaget och samlingen delades mellan Eder och den andre samlaren?" Appelgren ger sedan exempel på några av toppobjekten i samlingen. Det kan kanske vara av intresse att här återge vad han skriver till Jacobson:

Redan en hastig överblick å förteckningen om samlingens rikhaltighet och myntens i allmänhet goda kvalitet (även den bestämd av mig). Den innefattar den största o värdefullaste samling av sv. medeltidsmynt som finnas i enskild ägo (9 st. Olov Skötk. mynt o 1 Anund Jakobs av den sällsyntaste typen, inkl. detta 3 ex kända). Så av GI:s mynt daler 1534, 1535, mark 1536, 11 dalrar av allmän typ. Åbomark rund, Åbo 16 öre rektangulär kl. och 8 öre rombisk kl., JIII:s ½ daler 1592, Sigismunds rdr 1594, mark ortig 1593, hertig Karls 8 mark guld 1598, hertig Karls rdr 1593, 2 mark 1587, 16 mark guld 1607, hertig Johans rdr 1617, GA:s 10 mark guld 1626, Augsburgs 2-dukater 1632, Axel Oxenstiernas rdr (det bästa ex som torde existera, bättre än MK:s), 19 st. XXI:s dukater samt dessutom dukat 1695³, Göteborgs 8-mark 1667, 9 st. XXII:s dukater – och en oändlig mängd andra stora sällsynheter såsom framgår av förteckningen.

Man kan notera att Appelgren bara nämner ett enda besittningsmynt i sin marknadsföring av de Laval's mynt. Det är märkligt mot bakgrund av att den mest imponerande delen av samlingen, jämte medeltidsmynten naturligtvis, kanske var just besittningsmynten.

Vidare nämner han att de Laval "för några år sedan från Tyskland förvärvat den stora GA-medaljen av 1634 (Hild. 188) i guld, varav endast 2 ex äro kända, MK:s o detta (som troligen tillhört drottning Kristina). Medaljen har kommit från en av de tyska storfurstarna."⁴

Samlingen förevisades de båda spekulanterna i Stockholm av Appelgren i de Laval's bostad. Det tycks

dock som om de besåg samlingen vid skilda tillfällen i slutet av oktober. Till denna lockelse av numismatiska klenoder kunde herrar Westberg och Jacobson naturligtvis inte tacka nej, särskilt inte som priset blev satt så lågt som 58.000 kronor. Bara dagar därefter blev en av de största privata myntaffärerna i Sverige ett faktum.

Som kuriosia kan nämnas att samlingen avhämtades gemensamt söndagen den 9 november. Dessförinnan skulle Appelgren ordna samlingen och lägga mynten i konvolut. På de Lavals lott föll att skaffa stadiga kartonger inför myntens transport till sina nya kabinett i Nyköping respektive Lindesberg. Köpeskillingen bör ha betraktats som låg även vid tiden för köpet. Omräknat till dagens penningvärde⁵ motsvarar de 58.000 kronorna knappt 1,2 miljoner kronor. Ett häpnadsväckande lågt belopp, särskilt om man jämför med dagens priser. Endast medeltidssamlingen skulle kosta flera gånger så mycket. Förmodligen skulle de Lavals svenska myntsamling i dag betinga närmare 20 än 10 miljoner kronor, ja kanske ännu mer!

... samt på auktion genom SNF 1947

Nu skulle man kunna tro att de Laval sålt alla sina svenska mynt, men så var inte fallet. Han behöll nämligen ett urval kopparmynt. Som kopparmyntssamlare kan man spekulera i om han kanske kände något extra för mynt i denna metall. Möjligen ville han ha ett minne som inte kostade alltför mycket kvar av den stora samlingen.

Någon större nostalgiker tycks inte de Laval ha varit. Redan sex år senare och på SNF:s auktion den 29 och 30 september 1947 gick nämnda kopparmyntssamling under klubban. De drygt 100 mynten såldes på sid. 10 ff. Bland sällsyntheterna märks Gustav II Adolfs Arboga-klipping 1627 (220 kr) och ½ öre från Nyköping 1629, provmynt⁶ (35 kr), öre 1641 Kristina⁷ (217 kr), öre 1686 på kvadratisk plants, ”praktpjäs” (90 kr), 1 skilling 1805 på ny plants, 33 mm, 31 g, slät rand⁸ (65 kr), Oscar I:s provmynt, 4 skilling banko 1844 (62 kr).

Jag har ingen kännedom om de Laval var närvarande vid auktionen. Men en dryg månad senare skrev han ett brev från ”Pensione Larsen, Via Valadier 42, Roma” till C. G. Hesselblad.

Breven från Rom

Det är i bland annat ovannämnda brev man märker av de Lavals värme och humor. Jag kan därför inte undanhålla SNT:s läsare innehållet som inleds med ”*Hell Dig Broder Conserverator!*” och fortsätter i samma stil:

Jag hoppas du har intressanta saker att konservera och att du framför allt vet att väl konservera din goda hälsa och ditt glada lynne. Hur ligger det manne till med Dina planer på en novemberauktion? Är Nathorst-Böös i högform, vältalig och funktionsduglig? Och är auktionsmaterialet tillfredsställande? I fråga om gamla mynt så finns det här i den eviga staden Roma en hel del, som vore önskvärdt att kunna köpa, men det är ju tyvärr ogörligt, ty när man skulle resa hit fick man ju blott nådigt tillstånd att ta med sig ett noga begränsat antal dollars (400\$), som man nu undan för undan söker växla till sig italienska lire för att betala hotellräkning och måltider o. inträdesbiljetter till de otaliga museerna o. andra sevärdheter. Går jag nu och köper gamla mynt för reskovan, så står man där vackert och får hemsändas i oxvagn på svenska konsulatets bekostnad. Man vill givetvis – det vill alla som kommer hit – söka hålla sig kvar i Rom så länge som möjligt, även om man skall bo i ett skyffe och sluta upp att äta något annat än macaroni. Lapa rödvin kan man dock fortsätta med i det längsta, för det kostar blott 70 öre litern Gudskelov. Nu bryr jag min hjärna huru jag skall kunna få hit nå kova att köpa gamla mynt för, ty hos den mycket hedervärda gamla mynthandelsfirman här, Santa Maria (ej judar!), finns en hel del åtråvärda romerska mynt. Jag undrar om inte dina arbetsgivare, bröderna Cahn aus Basel, kunna vara betjänta av att i Stockholm disponera en summa av t.ex. 1500:- kr i svenskt mynt (varpå jag skulle sända Dig en i Stockholm betalbar check) och herrar Cahn därefter skulle gottskriva herrar Santa Maria i Rom detta belopp. Firman S. Maria förklarar sig som betalning från mig gärna godta en fordran hos Cahns i Basel, med vilken firma de hava livliga affärer (bl.a. säljer rom-

firman svenska mynt, t.ex. en hel del svenska plåtmynt till Cahns f.v.b. till Sverige). Var vänlig fundera ut något listigt event. efter rådfrågande av Cahns och sänd mig vänligen ett svar och du är förtjänt av en stor belöningsmedalj, om jag hade nån.

*På återseende så sent som möjligt!
Din tillgivne G de Laval.*

Nu undrar läsarna säkert hur det gick med de Lavals önskade tillskott av svenska kronor. Denna gång gick det tyvärr inte som han hoppats. I ett svarsbrev daterat den 15 november skriver Hesselblad:

Jag lät omgående föra vidare till Basel Ditt förslag betr. betalning av inköp hos firman S:ta Maria, som Du önskade göra, och förordade detsamma på det varmaste. Har i dag från Basel mottagit svar att de tyvärr ej kunna gå Din önskan till mötes enär de icke önska hava mera svenska valuta här än vad de redan har.

Lite längre fram i brevet berör han SNF:s stundande auktion:

Vår novemberauktion blir först av den 3 och 4 dec., katalogen är under stencilering och postas om några dagar. Vad Nathorst-Böös betr. så klarar han väl sin sak någorlunda men han har många år att växa till på. Jag förstår att Du inte vill lämna den eviga staden, utan vill hålla dig kvar så länge som möjligt, men det skulle vara roligt att se dig, som ähörare, ev. köpare vid decemberauktionen. Om det kan glädja Dig vill jag nämna att den kollektion av grekiska mynt, som Kungl. Myntkabinetet beställt från Basel till påseende, nu är här och att de nr. Du ev. önskade samtliga finnas för Din räkning.

Din tillgivne C. G. Hesselblad.

de Laval tycks inte ha blivit allt för nedslagen av det negativa beskedet från Stockholm. Han fortsätter på ett humoristiskt sätt när han svarar Hesselblad. Följande avsnitt belyser detta utmärkt. Denna gång via ett vykort som enligt de Lavals påskrift avbildar ”... en kul 1200-talsstad à la Visby” och är daterat Rom 30 november 1947:

Hell Dig broder numismatiker!

Jag kommer tyvärr inte att som (beundrande) åskådare övervara Din

och N-B:s myntauktion, ty jag lämnar Italia la bella först den 6. dec. Jag hoppas mina mynt kommit med i katalogen o. finna ivrigt konkurrerande spekulanter; för jag är absolut pank numera. Här i Rom finns en hel del romerska mynt hos mynthandlarna, men mest svaga exemplar; ty dina arbetsgivare fr. Basel göra täta razzior här och kamma åt sig allt av värde. Grekiska mynten här äro mycket dyra för att inte tala om allt vad guldmünt heter. Guldet har dkt upp skyhögt i pris. De allra vanligaste byzantinare i svaga exemplar kosta 120-150 kr. Så slumpa inte bort mina guldmünt på auktionen. [...] Hälsa N-Böös o. be honom malla sig måttligt när han som usurpator bestiger tronen i auktionssalen.

På återseende snart,
Din tillgivne G de L.

Det man kan konstatera är för det första att Ernst Nathorst-Böös inte blev långvarig på posten som SNF:s biträdande auktionskommissarie. Han är dessutom inte ens nämnd på katalogens försättsblad! Redan några månader senare bör Georg de Laval ha övertagit Nathorst-Böös sysslor eftersom han gjorde debut som auktionskommissarie i och med juniauktionen 1948.

Samme Nathorst-Böös skriver i Myntkontakt drygt trettio år senare att det var under senare delen av 1930-talet som SNF började sin auktionsverksamhet, de första åren under ledning av Ernst W. Nilsson. Han nämner vidare att Hesselblad hade vaktmästaren och sedermera rustmästaren Gösta Wicksell som utropare. Denne tycks ha fortsatt även efter det att de Laval anlätades. Bild 2. Därefter kan man bland annat hitta Wicksell som köpare på Svenssonauktionen 1966. Här hade han hand om återropen. I de Lavals åtagande ingick, förutom att skriva auktionslistan, att i samband med auktionerna föra auktionsprotokollet och handha buden från den så kallade landsorten.

Det andra man kan notera i citaten ovan är att de antika mynten nu helt har fångat de Lavals intresse. I själva verket tycks de Laval inte missat många tillfällen att marknadsföra de antika mynten.

2. Interiör från personalrummet på Historiska museet i samband med en av SNF:s myntauktioner någon gång kring år 1960. Auktionsförrättaren Georg de Laval syns nedanför podiet där Gösta Wicksell håller i klubban. Okänd fotograf.

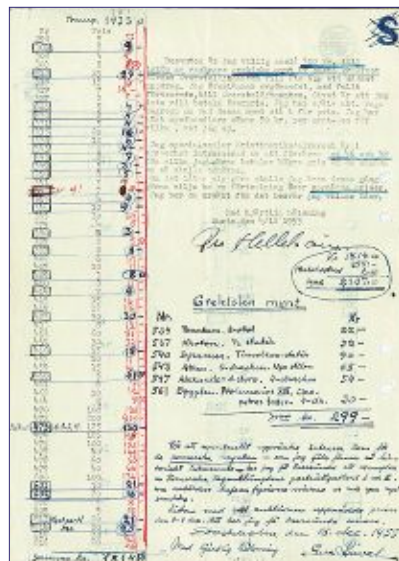
de Laval och de antika mynten

Nathorst-Böös berättar att: "Georg de Laval kommenterade auktionerna på ett mycket oefterhärmligt sätt och som givetvis bedrev stark propaganda för sitt huvudintresse, samlandet av grekiska och romerska mynt". Lars O. Lagerqvist uttrycker sig en aning mer diplomatiskt i nekrologen över de Laval. Men andemeningen är naturligtvis densamma när han skriver: "Även om de Laval inte hörde till dem som manifesterade sitt stora intresse i skriftlig form försökte han på allt annat sätt verka för en höjning av den numismatiska bildningen och en breddning av medlemmarnas samlarområde, särskilt beträffande de klassiska mynten".

I författarens ägo finns ett antal brev bud från provinsialläkaren Per Hellström⁹ till SNF:s auktioner. Bild 3. Några av dessa från mitten av 1950-talet är i detta sammanhang mycket intressanta. Det hela startade naturligtvis med att Hellström skickade i väg sina bud till SNF:s auktionskommissarie, d.v.s. de Laval. När auktionen var avslarad returnerade de Laval samma brev med en mängd kompletteringar i form av uppnådda priser, diverse artighetsfraser m.m. samt i detta fall en liten gåva

i form av Romerska regentlängdens porträttgalleri I och II.

När breven kom i retur från de Laval fanns inte mycket av pappret kvar att skriva på. Det var Hellströms klassiska läkarskrivmaskin blandat med de Lavals ganska vackra skrivstil, text på tvären och längden i röd, blå och svart kulör – allt blandat på

3. Brev från Per Hellström med anbud till SNF:s auktion 8-9 december 1955. Notera de Lavals offert av vid auktionen återropade grekiska mynt!
Foto: författaren.

ett och samma papper – ett numismatiskt konstverk i sig! Så fortsatte det i brev efter brev och troligen till fler budgivare än Hellström. Här kan man verkligen säga att den antika numismatiken hade en förkämpe som passar på varje tillfälle att sprida evangeliet. Marknadsföringen var kanske inte alla gånger så lämplig med tanke på hans syssla som auktionskommisarie. I dag hade det förmodligen kallats konkurrerande verksamhet.

De antika mynten säljs i London 1955 ...

Märkligt nog sålde de Laval sin stora grekiska myntsamling redan år 1955. Eftersom de antika mynten hade internationellt intresse gav han uppdraget till den ansedda firman Glendining & Co. Ltd. i London. Då han av någon anledning ville vara anonym har auktionskatalogen den för de Laval passande undertiteln: "The property of a nobleman."

Katalogens förord bekräftar att säljaren var ägare till en av sin tids största och numismatiskt mest betydande antika grekiska samlingar. Ett citat ur förordet belyser detta på ett utmärkt sätt:

The collection offered for sale herewith is a very extensive collection which covers the whole field of Greek Numismatics, from Gaul, through the whole Greek world, and as far as Northern Africa. From this point of view, it will rank among the important collections, even if it cannot be compared for value, size and quality with such well-known and great collections as Pozzi, Bement, Spencer-Churchill, and many others.

Vidare berömmar man de Lavals goda smak för kvalitet m.m. genom orden:

... this cabinet is remarkable for the state of preservation of the coins in every series. It shows the great taste and the selective care with which the owner (who wishes to remain anonymous) gathered over many years what can be best described as a representative collection of the Greek series.

Till sist får vi veta att de Laval införskaffat mynten under tiden mellan världskriget. En del mynt härstam-

4. Gustav II Adolfs 2 öre 1626 valsverkspräglad klipping – ett mynt som Georg de Laval aldrig sålde.

Foto: författaren.

mar ur berömda storsamlingar från kontinenten, men auktionsfirman beklagar att myntens proveniens ibland gått förlorad då: "the owner did not keep a record of their provenance". Auktionen varade i tre dagar, 18-20 april, och inleddes med 55 guldmünt. Totalt omfattar samlingen 733 auktionsnummer. Antalet mynt är dock betydligt fler eftersom många rop omfattar flera mynt, i några fall ända upp till 10-12 stycken. Sist i den väl-skrivna katalogen finns 29 planscher.

... och i Stockholm 1966

Den sista offentliga försäljningen av mynt från Georg de Lavals omfattande samlingar ägde rum i samband med den första Svensson-auktionen 1966. Vid detta tillfälle såldes en antik romersk samling bestående av drygt 450 mynt. I författarens auktionskatalog, noterad med köpare och uppnådda priser, finns dessutom en intressant anteckning i blyerts, att de två bröderna Alfredo och Ernesto från mynthandelsfirman Santa Maria

i Rom var närvarande under auktionen. Samma firma och bröder som de Laval tvingades konkurrera med i samband med inköpen av antika mynt vid sitt besök i "den eviga staden" hösten 1947.

En återstående post romare och klippingar m.m.

I och med Georg de Lavals död gick en av alla tiders största numismatiska samlare ur tiden den 10 mars 1970. Han hade varit ägare till enastående samlingar inom vitt skilda områden som han under sin livstid efterhand avyttrade det mesta av. Man kan konstatera att det var samlandet, eller som någon mycket träffande har uttryckt det, jakten på det åtrådda objektet som var viktigt för de Laval.

När han kände sig klar med ett område inom numismatiken sålde han för att bereda plats åt ett annat. Han behöll emellertid ett antal mynt, som får man förmoda låg honom extra varmt om hjärtat, ända in i döden. Det rörde sig enligt uppgift från Lars O. Lagerqvist om bl.a. en tredjedel av den antika romerska samlingen. Denna del såldes direkt till bröderna Cahn, Münzen und Medaillen A. G. Basel. Mynten hämtades av Herbert Cahn på Kungl. Myntkabinetet i Stockholm där de förvarades av säkerhetsskäl. Som tack för hjälpen erhöll statssamlingen en aureus!

Vidare sägs de Laval ha behållit ett mindre antal mynt som alla köptes av den då ledande mynthandlaren i Sverige, Harry Glück, i Stockholm. Bland dessa mynt märks en så kallad blodsklipping i valören 8 mark utgiven av Johan (III) och Karl (IX) år 1568. Myntet bjöds ut till försäljning på Hirsch Mynthandel AB kvartalslista no. 64, år 1970, under nummer 161. Klippingen klassades till 01/0 och i priskolumnen återfinns texten "Pris på begäran". Att denna historiska klenod hade ett högt pris och förmodligen också ansågs som dyr kan vi utgå ifrån. Så var förmodligen inte fallet med den serie kopparmynt i stämpelgans kvalitet från Oscar I:s tid som enligt Lagerqvist också ingick i kvarlåtenskapen.

Tidigare i denna artikel har jag

spekulerat i att de Laval möjligen kände lite extra för klippingar och särskilt dylika av koppar. Mot denna bakgrund är det därför inte särskilt förvånande att han behöll en liten kollektion av kvalitetsmässigt vackra kopparklippingar ända till sin död 1970.

Möjligen var det så, att de Laval verkligen hade speciella känslor för de säregna svenska kopparmynten och då särskilt de valsverkspräglade från 1600-talet. Ett dylikt 2 öre 1626 lär ha varit ett av dem. *Bild 4*. Det samma pryder också omslaget till Myntgalleriets lagerkatalog 10, utgiven i april 1994. I motsats till vad som står i lagerkatalogen under nr 10 såldes alltså inte denna klipping till Manne Jacobson. Den angivna proveniensen i övrigt synes vara korrekt: ex. Gustaf Cavalli 1927 (nr 138) – köpare de Laval; ex. de Lavals dödsbo 1970; ex. Ahlström auktion 30, 1984 (nr 248). Att myntet också ligger författaren varmt om hjärtat behöver väl knappast sägas ...

Epilog

Den kände numismatikern Torgny Lindgren lyfter i en artikel fram en annan sida än den rent numismatiska hos Georg de Laval. Det rör sig om en pennteckning av de Lavals hand föreställande vad man förmodar storsamlaren Sven Svensson! Teckningen återfinns i en N. F. Bobergs auktionskatalog 8, november 1927, och finns återgiven i nämnda artikel.

Genom ett par protokoll som förvaras i SNF:s arkiv har de Laval också skrivit in sig som alla tiders numismatiske poet. Protokollen i sin helhet är nämligen avfattade på rim! Georg de Laval får själv avsluta denna artikel genom epilogen i föreningens protokoll från höstsammanträdet år 1946. Se här intill.

Källor och litteratur

Almer, Y.: G de Laval. *Katalog över en utvald samling Svenska silvermynt tillhörig Dir. C. O. Algård*, s. 7, Borås 1977.

Appelgren, T. G.: *De Lavals svenska myntsamling, värderad av T. G. Appelgren 1939*. Handskrift i privat ägo samt kopia hos författaren. 1939.

— *Brevväxling mellan Appelgren och M.*

*Ja nu vill jag sluta det här protokollet/
med en from petition ifrån
samlarehålllet/
ty här finnas samlare och
ganska många/
som ju ha 'egoistiska vyer så trånga./
Vi är snälla och glada
ju mer vi får veta/
men älskar också att i mynthögar peta/
få tillfälle köpa och ej blott beskåda/
de småmynt, som saknas
i vår lilla låda/
och denna vår samlarevurm
och passion/
tillmötesgås endast med myntauktion./
Lite mera auktioner om jag får be./
låt oss ej blott få lyssna, men ock leka me'/
och ej blott när vårt Kungliga
Myntkabinett/
vill låtta på en eller annan dubblett./
men skaffa nå't myntmaterial,
lite kرافs./
auktionera det bort då och då i ett nafs/
och låt oss så gladligt
om budena kivas./
så att våra samlarinstinkter må trivas ...*

Ovan ses epilogen i Svenska Numismatiska Föreningens protokoll från höstsammanträdet 1946 skriven av Georg de Laval.

Jacobson, 1941-42. Handskrift i privat ägo samt av författaren gjord avskrift.

Björk, J.-O.: Per E. L. Hellström 1905-1995. *SNT* 1995:6, s. 161 ff.

— C. G. Hesselblad och Münzen und Medaillen AG. *SNT* 2005:7, s. 157 ff.

Elfver, F.: Tillägg beträffande Georg de Lavals myntplanscher. *SNT* 2003:7, s. 169.

Forlander, N. U.: Ur SNF:s Arkiv IV och – V. *Myntkontakt* 1984:1 och 2, s. 16 resp. 38.

Glendining & Co. Ltd. *Catalogue of the important collection of Greek Gold and Silver Coins, the property of a nobleman*. London 18-20 april 1955.

Hellström, P.: *Brevväxling mellan Hellström och Georg de Laval, 1950-tal*. Handskrift i författarens ägo.

Hirsch Myntauktioner AB. *Mynt och medaljer ur ... och en samling romerska mynt tillhöriga privatpersoner*. Stockholm 17-18 oktober 1966.

Holmberg D. Mynthandel. *Auktionskatalog 150; Förteckning över Isidor Adolf Bonniers samling av Carl XI:s mynt*. Stockholm 1931.

Jacobson, M.: *Mynt tillhörande Manne Jacobsons myntsamling 6/5 1954* [jämför anteckningar om senare gjorda inköp och försäljningar]. Handskriven förteckning i författarens ägo.

Lagerqvist, L. O.: Georg de Laval, 16 april 1883 – 10 mars 1970. *NNUM* 1970:6, s. 105 ff.

— [och Nathorst-Böös, E.]: Vad kostade det? Priser och löner från medeltid till våra dagar. Uppsala 2002.

de Laval G.: *Brevväxling mellan de Laval och C. G. Hesselblad*. 1947. Handskrift i författarens ägo.

Lindblom, C.-A.: Postum hyllning av Georg de Laval. *SNT* 2003:5, s. 111.

Lindgren, T.: Porträtt av en storsamlare. *Myntkontakt* 1978:8, s. 211.

Nathorst-Böös E.: Minne från svensk numismatik. *Myntkontakt* 1981:9-10, s. 180 ff.

Myntgalleriet AB. *Svenska kopparmynt*. April 1994. Stockholm i mars 1994.

Schulman, J.: *Catalogue de Monnaies et Medailles collection d'un amateur bien connu à Stockholm ...* Amsterdam 18-19 december 1933.

Tingström, B.: Avesta Myntmuseum. *Numismatiska Meddelanden XXXIX*, Uppsala 1995.

Svenska Numismatiska Föreningen. Stencilerad auktionskatalog Stockholm 29-30 september 1947, auktionsnummer 258-370.

Noter

¹ De båda färgstarka historierna om Georg de Laval berättade Lars O. Lagerqvist för författaren i maj 2008.

² Brev från Appelgren till Manne Jacobson 27/10, 1941. Jacobson var den ene av köparna till de Lavals svenska myntsamling.

³ Förmodligen avses den s.k. Gripenhjelms-dukatan 1695, jämför SM 51.

⁴ Medaljen tillsammans med många andra mynt av hög eller mycket hög klass köptes sedermera av generalkonsul Axel Ax:son Jonsson. Genom att så att säga plocka russinen ur kakan slapp han dupletterna! Medaljen ingår numera i Avesta Myntmuseums samlingar och finns avbildad i färg på omslaget till och beskriven på s. 172 ff. i boken Avesta Myntmuseum. Vikten är dock felaktigt angiven.

⁵ Vid uträkningen har använts Socialstyrelsens levnadskostnadsindex för åren 1935-1948 och konsumentprisindex från 1949, jfr Lagerqvist 2002.

⁶ Detta exemplar stammar med stor säkerhet ur Cavallis samling, N. F. Boberg auktion 6 nr 251, 1927 (16 kr) och bytte ägare senast i samband med B. Ahlströms myntauktion 64:684, 2001 (5.520 kr).

⁷ Det rara Kristina-öret 1641, som numera är känt i ca 10 exemplar i privat ägo, köptes på auktionen av Manne Jacobson. År 1965 fick Jacobson besök av provinsialläkaren Per Hellström, Surte. Vid detta och ytterligare några sammanträffanden lyckades Hellström förvärva ett antal utsökta mynt ur Jacobsons samling, bl.a. denna klassiska ärtalsraritet för facila 450 kronor.

⁸ Det rör sig förmodligen om Cavallis exemplar, jfr N. F. Boberg auktion 8 nr 285, 1927 (65 kr).

⁹ Per E. L. Hellström 1905-1995. Nekrolog av J-O Björk. *SNT* 1995:6, s. 161 ff.

Författaren riktar ett stort tack till nestorn Lars O. Lagerqvist för förmedlingen av färgstarka episoder kring Georg de Laval.

Kungligt besök på Kongsberg 1890 / 2

Medalj av förgylld silver graverad av Ivar Thronsen till minnet av Oscar II:s besök vid Kongsberg 1890. H. M. Konungens samling.

Foto: Gabriel Hildebrand.

Öppet varje helg 11-16

Visning kl. 12.00

Fri entré

Utställning

20/9-17/5 Papperskonst.

Utställningen visar verk av Erling Gustafsson, Eva Hyberg och Mona Waterhouse.

www.tumbabruksmuseum.se

Koleratid

Mitt i kolerans ohyggliga år, 1834, kunde man läsa följande behjärtansvärda tidningsannonser i Stockholm. Den ena gäller hur man med kamferdynor skyddade sig mot koleran för en billig penning och den andra hur fattiga kunde erhålla polletter för att få sig en tallrik soppa på helt annat håll:

Amuletter emot Koleran

Små kamferdynor att bära på bröstet, à 6 och 12 sk. Bko stycket, äro till försäljning inlemnade uti Huset N:o 19 på Fyrverkargatan, första dörren till höger i portgången.

En soppkokningsanstalt

är öppnad för Katarina församling i fattighuset uti N:o 45 vid Tullportsgatan, hvarest de fattiga hvarje middag erhålla soppa, emot polletter, som utdelas i Sundhetsbyrån vid Götgatan.

MGL

I H. M. Konungens medaljsamling ligger mycket av numismatiskt intresse. Samlingen har ärvts sedan Karl XIV Johans dagar, alltid av barnbarn – först Oscar (II), så av Gustav (VI) Adolf och så av vår nuvarande monark.

SNT 2008:2 sid. 37 innehåller en artikel av Ian Wiséhn om den medalj som slogs vid Oscar II:s besök vid Kongl. Myntet, smälthytan och vapenfabriken i Kongsberg den 31 mars 1890. Skildringen är så pass utförlig att den inte behöver kompletteras. Det enda gäller den medalj som slogs i ett fåtal exemplar, graverad av Ivar Thronsen och beskriven av Støren & Holst som nr 59. Den var ”kun tilstil-

let Kongen og hans følge”, läser man. Wiséhn anger under sin illustration, att den präglades i silver och försilverad brons (sådana exemplar finns i Universitetets Myntkabinett, Oslo).

Emellertid finns det exemplar som gavs till Oscar II i samlingen på slotet (låda 12 nr 446). Detta visar sig vara av förgylld silver och väga 22,36 g. Se bilden.

Vi kan också tillfoga, att medaljen saknas hos Martin och Kjetil Kvist, Medaljekatalogen 1804-1905, Norsk Numismatisk Forlag, Oslo 2002.

LLt

Köpes

Kopparplåtmynt, klippingar
Tel.: 073-0731130

Världsmynt?

Frågan om ett *världsmynt*, lika för alla folk, har många gånger bragts å bane. Obestriddigen skulle ett sådant mynt medföra betydliga lättnader vid det mellanfolkliga utbytet. Ett steg mot detta mål är, att flere stater förenat sig om samma myntsystem. T.ex. de skandinaviska landen hafva ett, latinska staterna ett o.s.v.

Men då särskildt icke England velat uppoffra sitt gammalmodiga och ej på decimalsystem grundade system, så hafva hittills alla försök till öfverenskommelse om ett världsmynt strandat. Bäst vore väl ett alldeles nytt system, grundadt på metersystemet, som rönt allmänt erkännande, ty då behöfde icke det ena landet vika för det andra.

Nog blefve svårigheter under öfvergångstiden, men framtidens folk skola säkert anse det såsom opraktiskt och enfaldigt, att vi nöjt oss med så många olika slags myntstycken, på samma sätt som vi med ömkan betrakta den tid, då hvarje provins, ja, nästan hvar enda stad hade sitt eget mått, sina egna mark och sina egna dalrar.

Ur Medborgarens Bok, 1899

Olika syn på julklappar under 1800-talet

– samt något om skillingtryck och en ”blå tvåa banko”

I ETT SKILLINGTRYCK från firma Westerberg år 1832 – *Jul-Festen, om dess Nöjen, Jul-Klappar och Jul-Leken Understolen, som innehåller 77 Under* – saxar jag följande ord om synen på julklappen. Den som skrivit texten kallar sig endast ”Anonymus”.

Julklappar kallas dessa skänker, som man tillskicker hwarandra. Detta bruk är verkligen oändligt angenämt och ger tusen tillfällen både att fröjda och att bry. Det är Nordens saturnalier [saturnalier = fornromersk fest till Saturnus' ära]; hwem kunde och wille då upptaga någonting illa?

Man kan dessa dagar bistå nöden och förlägenheten, utan att förödmjuka; man kan roa och bestraffa den qwicka genom ett i gladt lynne alstrat skämt; man kan tukta den fäfänga dåren, förmana och tillrättvisa den felande, utan att beswära domstolen; man kan på ett fint och delikat sätt tillsända den älskade sitt hiertas stumma och dock så wältaliga tolkar, hwilka på denna tid winna mera framgång än på hwarje annan, och kanhända just nu finna den lättaste wägen, emedan glädjen gerna är kärlekens förelöpare.

Det äldsta bevarade svenska vistrycket är från 1583. Men benämningen skillingtryck är en efterkonstruktion: vi hade nämligen inte skillingmynt förrän under 1700-talets sista år. Benämningen syftar på det låga priset, som under en period var just en eller endast ett par skillingar. Från år 1825 till exempel finns en uppgift om att skillingtrycket ”Blåskägget” kostade 3 skilling riksgälds. Vistryck gavs ut i allt större omfattning ända fram till 1920-talet.

Det enklaste skillingtrycket utgörs av ett tryckt pappersark som vikts två gånger, med framsidan som titelsida, och innehåller fem till åtta visor. Sådana kallades ”tryckta visor” av all-

Benjamin Lejas ”Jul-Exposition” vid Gustav Adolfs torg (nu Norrmalmstorg) i Stockholm.

Här ses kunder i det s.k. Tolvskillingrummet.

På hyllorna är allehanda ”onyttiga och roliga” varor uppställda. Repro ur Lundin & Strindberg 1882.

mänheten och såldes i snusbodar eller av kringvandrande försäljare, som också spred de melodier som visorna skulle sjungas till.

Vad vi kanske ändå främst förknippar med skillingtryck är 1800-talets långa, sentimentala kärleksvisor, men det var också vanligt med visor om aktuella händelser. Skillingtrycken fungerade därmed som nyhetsförmedlare. Vid sidan av bibeln, psalmboken och katekesen var skillingtrycken den mest spridda läsningen bland allmogen.

Femtio år efter att nämnda skillingtryck kommit ut skriver Claes Lundin och August Strindberg i *Gamla Stockholm* (1882) på ett helt annat sätt om julklappsbestyr. Synen på julklappar hade förändrats under några årtionden, om man —kan ta dessa två skildringar som representanter för den allmänna inställningen.

Nu är da'n för da'n för da'n inne och nu skall uppköpas hos Lejorna. Man håller sig ännu af vana till Benjamin Leja vid Gustav Adolfs torg, och der företages en långvarig öfversigt af artiklarne från det lilla 12-skillingrummet åt gården, ända i det stora rummet åt torget, der det fins saker som kosta mer än två Riksdaler banko – tänk en blå tvåa banko!

Julklapparne af den onyttiga och roliga sorten utgjordes af tennsoldater, tittskåp, kaleidoskop, askar med målade hus, trån, människor och djur; kök, kökssaker, serviser, möbler, stall, trumpet, mungigor, dragharmonikor, korkpistoler, sablar, gevär, patronkök.

En ”blå tvåa banko” är ingenting annat än den ljusblå sedel om 2 riksdaler banko som kom ut i cirkulation år 1840 och utgavs under sjutton år. Sådana var giltiga betalningsmedel ända fram till 1873. År 1882, när *Gamla Stockholm* trycktes, var benämningen uppenbarligen fortfarande i bruk, eller åtminstone ihågkommen.

Benjamin Leja, som omtalas i texten, föddes i Hamburg 1797. Han kom till Stockholm 1822 och var tillverkare av optiska instrument. Han reste runt i landet som instrumentmakare men höll också spelbank (utan tillstånd) med de då populära spelen farao och biribi som specialiteter. År 1827 fick han tillstånd att driva nipper- och galanterihandel i Stockholm och blev snart stadens populäraste handlare, ibland kallad ”Stockholms förste Epahandlare”. I sin affär tillhandahöll han allehanda varor, alla till samma pris. Rummet mot gården kallades ”Tolvskillingrummet”. En tolvskilling motsvarade 25 öre. Benjamin Leja avled 1870.

Joseph Leja var hans son, därav ”Lejorna” i texten. Han ägde en affär med en viss förnämlig prägel, som konkurrerade med faderns butiks något enklare stil. Joseph Lejas Bosättnings-Magasin låg på Regeringsgatan 5-7 och sålde glas, porslin, metallarbeten, belysning, kläder och mode samt parfym. Firman blev sedermera varuhus, och 1902 uppgick den i AB Nordiska Kompaniet – NK.

Monica Golabiewski Lannby

Ny stampkedja med koppling till mynthuset i Sigtuna

Av Bo Gunnarsson

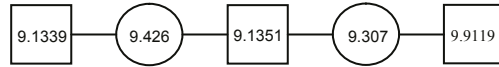

Det nyupptäckta myntet med stampkombinationen 9.426.1351. Skala 2:1.
Foto: författaren.

Ur forskningssyfte är stampkopplingar mycket intressanta – i synnerhet när de bildar kedjor. Genom kedjorna kan väldefinierade mynt med entydiga inskriptioner eller andra definierade stilelement kopplas ihop med anonyma mynt och på så sätt ge dessa en identitet. Ett nyupptäckt mynt skapar nu en ny myntkedja med koppling till mynthuset i Sigtuna.

Stampkopplingar kan delas in i tre olika typer, enkelkopplingar eller s.k. single, länkar och kedjor (Malmer MS, Malmer 1997):

- Enkelkopplingarna består av ett stamp, d.v.s. en åtsidesstamp och en frånsidesstamp som tillsammans använts för att prägla ett mynt.
- Länkar uppstår när t.ex. en åtsidesstamp har använts tillsammans med två olika frånsidesstampar och på så sätt präglat två olika mynt med en gemensam åtsida men med två olika frånsidor. I detta fall, då tre olika stampar har varit inblandade, kallar man det 3-länk.

Den nya Kedja 171 med koppling till Sigtuna

- Den tredje och mest komplexa typen är när både åtsidan och frånsidan är kopplade till ytterligare stampar och då bildar en stampkedja.

Genom ett mynt som finns i en privatsamling har en tidigare ej registrerad kombination av åt- och frånsidesstamp konstaterats. Myntet, som är en imitation av Aethelred II:s Long Cross-typ men med högervänd bröstbild, har en kombination av stamparna 9.426 och 9.1351. Normalt har Long Cross-mynten vänstervänd bröstbild, men inom de skandinaviska imitationerna har ca 13-14 % en bild som i stället framställs som högervänd.

Genom den nyupptäckta stampkombinationen kopplas en 3-länk samman med en enkelkoppling och bildar en ny kedja med fem olika stampar. De tidigare kända kopplingarna består av enkelkopplingen 9.426.1339 samt en 3-länk med åtsidan 9.307 och de båda frånsidorna 9.1351 respektive 9.9119 (Malmer 1997). 3-länkens mynt är alla av Long Cross-typ där åtsidan har den vanliga, vänstervända bröstbilden.*

Den nya kedjan, som har fått beteckningen Kedja 171, består av två åtsidesstampar och tre frånsidesstampar. Se illustrationen ovan.

Bland de kedjor som tidigare är registrerade (Malmer 1989, 1997) är förekomsten av mynt med högervänd bröstbild ovanliga.

Av de drygt åttio kända åtsidesstamparna av Long Cross med högervänd bröstbild är hela 66% ”single”, 19% förekommer i kedjor och resterande i 3- och 4-länkar. De 19% som ingår i kedjor representeras av 16

olika stampar varav 13 är knutna till fyra olika kedjor med säker koppling till Sigtuna. Endast en stamp är knuten till sydlig myntning genom den stora danska kedjan 105. De övriga två stamparna ingår i kedjorna 125 respektive 132. Dessa två kedjor har ännu inte kunnat kopplas geografiskt till nordlig eller sydlig myntning (Malmer 1997).

Genom olika stilelement kan man med större eller mindre säkerhet koppla stampar till nordlig eller sydlig myntning. Om flera stilelement sammanfaller ökar säkerheten i bedömningen. Högervänd bröstbild på Long Cross-imitationer, och då i synnerhet de där bröstbildens axelparti är illustrerat med en rak linje, är ett stilelement som är utmärkande för Sigtuna. Andra stilelement är t.ex. bokstäver med tydlig influens av den till Sigtuna säkert kopplade s.k. E-stilen samt olika former av dekorerade korsavslutningar (Malmer MS).

Den tidigare kända enkelkopplingen 9.426.1339 är genom åtsidans högervända bröstbild stilistiskt kopplad till Sigtuna (Malmer MS). För 3-länken, 9.307.1351 och 9.307.9119, finns däremot inget som entydigt pekar på en koppling till Sigtuna även om vissa indicier finns i form av ett mynt med hög vikt och samtidigt punktörnerad korsavslutning. Genom det nya myntet kopplas 3-länken ihop med enkelkopplingen och därmed också till Sigtuna. Samtidigt förstärks anknytningen till Sigtuna genom de sammantagna stilelementen.

Myntet med den nya stampkombinationen väger 1,58 g och har en diameter på 21,7 mm. Myntet är

Den nya kedjan från Sigtuna mynthus omfattar följande exemplar

9.307.1351.1	Kungl. Myntkabinettet	2,05 g	21,2 mm
9.307.1351.2	Kungl. Myntkabinettet	1,22 g	21,4 mm fragment
9.307.9119.1	Kungl. Myntkabinettet	1,75 g	21,4 mm
9.426.1339.1	Fynd: Karls, Tingstäde sn, Gotland	1,33 g	21,4 mm
9.426.1339.2	Fynd: Botarve, Väte sn, Gotland	1,83 g	20,8 mm
9.426.1351.1	Privat samling	1,58 g	21,7 mm

dubbelpräglat, vilket syns tydligt på fransidans korsarmar. Den nya kedjan omfattar, förutom det nya myntet, följande exemplar med vikt och diameter angivna (Malmer 1997). Se tabellen ovan.

De yngsta mynten, de så kallade slutmynten, i de två olika fynden från Gotland visar att skatterna tidigast har lagts ner år 1039 respektive 1059.

Referenser

Malmer 1989: B. Malmer: The Sigtuna Coinage c. 995-1005. *Commentationes de nummis saeculorum IX- XI in Suecia repertis*. Nova series 4. Stockholm.

— 1997: The Anglo-Scandinavian Coinage c. 995- 1020. *Commentationes de nummis saeculorum IX- XI in Suecia repertis*. Nova series 9. Stockholm.

— MS: = Den Svenska Mynthistorien, Vikingatiden, manuskript.

Noter

* Stamparnas beteckningar utgår från den nomenklatur som fastlagts i litteraturserien *Commentationes de nummis saeculorum IX- XI in Suecia repertis*. Nova series.

Som exempel, för myntet 9.307.1351.2 står siffran 9 för volym 9 i serien *Commentationes de nummis saeculorum IX- XI in Suecia repertis*. Nova series, siffrorna 307 respektive 1351 anger årtal och fransidesstamparnas identitet och den avslutande siffran 2 anger att det är det andra registrerade myntet med stampkombinationen.

LUNDS MYNTHANDEL

KÖPER och SÄLJER
BYTER och VÄRDERAR

MYNT och SEDLAR
TILLBEHÖR och LITTERATUR

GRATIS LAGERLISTA
(uppgesamlarområde)

Klostergatan 5, 222 22 LUND
Tel. och fax 046-14 43 69
e-post: siv-gunnar@swipnet.se

Bo Gunnarsson är verksam inom telekommunikationsbranschen. Hos Ericsson är han ansvarig för en funktion som arbetar inom utveckling och tillverkning av den senaste tekniken inom mobil radiokommunikation.

Gunnarsson samlar i begränsad skala engelska vikingatida mynt, främst som medel till ny kunskap. När det gäller skandinaviska imitationer har han upptäckt åtskilliga nya stampkopplingar. Han medarbetar både i Den Svenska Mynthistorien, Vikingatiden, och i Brita Malmers ännu opublicerade bok om den skandinaviska myntningen ca 1020-1035, som kommer att innehålla Gunnarssons omfattande supplement till den närmast föregående volymen (= Malmer 1997). Extra hobby: ädelstensslipning.

BM

Ny medalj

Medalj över drottning Kristina från Minden

Münzfreunde Minden und Umgebung med adress Hahler Strasse 169, D-32427 Minden, Tyskland, har utgivit en medalj över drottning Kristina (åtsidan). Anledningen är att 350 år (2004) förflutit sedan drottningen efter sin abdikation och på väg till Rom besökte Minden inkognito, där hon övernattade i ett hus tillhörigt familjen Wehrkamp, då nybyggt (1644) och säkert bekvämt. Det finns ännu kvar.

Porträttet visar Kristina till häst efter S. Bourdons porträtt i Pradomuseet; under detta hennes namnteckning, tagen från hennes kungliga urkund för Minden från 1645.

Fransidan vill erinra om 370-årsjubileet av svenskarnas belägring av Minden (1634). Här ser man det svenska riksvapnet på en vapensten, över vilken årtalet 1634. En del av stadens silhuett och stadsmuren avbildas. Därunder ett par präglade belägringsmynt. Inskriften betyder "Belägringen av staden Minden", längs randen upptill MÜNZFREUNDE MINDEN 2004. Denna sida är signerad av konstnären Ingrid Möhlmann

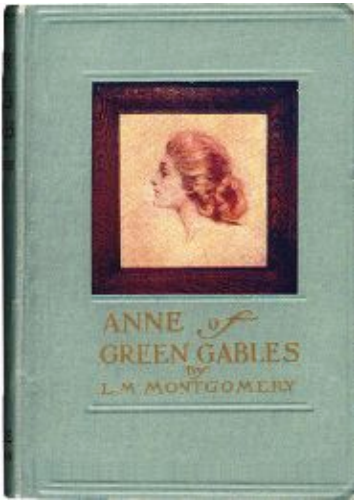
Medalj slagen över drottning Kristina med anledning av drottningens besök i Minden 1634 samt svenskarnas belägring av staden 1634.

Medaljen har slagits av Dresdener Medaillemünze, Glaser & Sohn, Dresden.

Upplaga:
Guld 585/1000, 30 g, 5 ex.
Silver, 999/1000, 34 g, 100 ex.
Brons, 42 mm, 50 ex.

LLT

Anne på Grönkulla fyller 100 år

1. *Anne of Green Gables* av L. M. Montgomery är än i dag Kanadas största försäljningssuccé. Omslag på första utgåvan 1908 skannat av Eva Wiséhn..

Den 20 juni 1908 kom boken om Anne på Grönkulla ut, på engelska *Anne of Green Gables*. Författarinnan Lucy Maud Montgomery har själv beskrivit sin känsla när den första boken kom med posten. Hon drog med darrande händer av paketets papper:

My first book. Not a great book, but mine, mine, mine, something that I have created.

3. Lucy Maud Montgomerys födelsehem på Prince Edward Island i Kanada. Foto: Helena Wiséhn.

Och hon konstaterar:

Well, I've written my book! The dream dreamed years ago at that old brown desk in school has come true at last after years of toil and struggle.

Lucy Maud Montgomery hade fått tillbaka manuskriptet fem gånger från olika förläggare innan det äntligen blev accepterat av förlaget *L. C. Page & Company* i USA. Succén var omedelbar och boken blev en bästsäljare. Under de första sju månaderna kom den ut i nytryck sju gånger! Boken är än i dag den största försäljningssuccén i Kanada. Bild 1.

Det första land utanför Kanada som upptäckte boken var Sverige! Redan 1909 kom den i svensk översättning av Karin Lidforss Jensen. Boken gavs ut på Gleerups förlag i Lund. L. M. Montgomery skriver om den svenska utgåvan:

My copy of the Swedish edition always gives me the inestimable boon of laugh. The cover design is a full length figure of Anne, wearing a sun-bonnet, carrying the famous carpet-bag, and with hair that is literally of an intense scarlet!

Illustrationen på det svenska omslaget kanske inte tilltalade författarinnan, men efter den första översättningen har böckerna översatts till trettio andra språk. I Japan har Anne

2. Sverige var det första land utanför Kanada som gav ut boken. Omslag på svenska utgåvan 1909 skannat av Eva Wiséhn.

blivit en kultfigur. Ungefär 50 miljoner böcker har hittills sålts världen över. Bild 2.

Anne of Green Gables är en av de största turistattraktionerna i Kanada och då framförallt på Prince Edward Island. Där kan man bland annat besöka L. M. Montgomerys födelsehem, huset där hon växte upp och huset som blev förebild för Grönkulla. Bild 3.

The Royal Canadian Mint har låtit prägla ett minnesmynt till 100-årsjubileet av boken. Myntet har valören 25 cents men är betydligt större, 35 mm i diameter, än ett reguljärt 25-centsmynt, vars diameter är 24 mm. Myntet är tillverkat av tennpläterad nickel. Randen är slät.

Åtsidan visar drottningens porträtt som utförts av Susanna Blunt år 2003. Frånsidan bygger på ett porträtt som målats av Ben Stahl. Han har fångat Annes melodramatiska och romantiska karaktär. Bild 4 a-b.

Porträttet är målat på myntet. Kanada är först i världen med att ha färg på sina mynt. Det första färglagda myntet kom ut år 2004 och visar,

4 a-b. Minnesmynt år 2008 till 100-årsjubileet av första utgåvan av boken *Anne of Green Gables*.

5 a-b. Kanada är först i världen med färg på mynt. Det första kom ut 2004 och visar en röd vallmo på fransidan.

centralt på fransidan, en röd vallmo. Bild 5 a-b.

Det är inte första gången som Anne och Lucy Maud Montgomery avbildats på mynt. Redan 1994 lät *The Royal Mint* ge ut ett guldmynt i valören 200 dollar. Åtsidan visar ett traditionellt drottningporträtt utfört av Dora de Pédery-Hunt 1990. Bild 6

Fransidan på myntet visar en ung flicka som sitter i en paviljong. Konstnär är Phoebe Gilman, som också är författarinna. Konstnärens egna ord om motivet:

A young girl sitting under a gazebo, day dreaming about adventure and life in the Prince Edward Island countryside, inspired by Anne of Green Gables.

Myntet utgavs i en begränsad upplaga för att fira "*Anne of Green Gables – A literary legacy*". Det har en diameter på 29 mm och väger 17,13 g. Kanten är räfflad.

Till 50-årsminnet av Lucy Maud Montgomerys död 1992 lät *Greater Summerside Chamber of Commerce* ge ut sitt fjortonde lokalmynt. Åtsidan visar Handelskammarens logotyp samt texten: GREATER SUMMERSIDE CHAMBER OF COMMERCE. Under logotypen finns året – 1992 –. Till vänster står valören VALUE / ONE DOLLAR och till höger EXPIRES / SEPTEMBER 6. / 1992. Bild 7a.

Fransidan visar ett porträtt framifrån. En flicka håller i en bok. Till vänster framför porträttet är ett hus avbildat. Huset föreställer skolan i Lower Bedeque där Lucy Maud Montgomery undervisade under ett halvår. Lower Bedeque ligger strax söder om

6 a-b. Anne på Grönkulla och L. M. Montgomery på fransidan av ett guldmynt i valören 200 dollar 1994.

7 a-b. Till 50-årsminnet av Lucy Maud Montgomerys död 1992 gav *Greater Summerside Chamber of Commerce* ut ett lokalmynt i valören 1 dollar. Porträttet är troligen utfört av Wayne Wright.

Summerside. Porträttet är troligen utfört av Wayne Wright. Längs kanten finns en pärlring och namnet LUCY MAUD MONTGOMERY DOLLAR / 1874-1942. Bild 7b.

Mynten är fotograferade av Gabriel Hildebrand, KMK.

Eva Wiséhn

Referenser

Montgomery, L. M.: *The Alpine Path. The Story of My Career*. Canada 2005. Texter från utställning i Confederation Hall Art Gallery i Charlottetown, PEI.

Internet

<http://www.colonialacres.com> 26 juni 2008

<http://www.mint.ca> 26 juni 2008

Boktips!

Länk till "nyförvärv"

För dem som vill hålla sig à-jour med nyutkomna numismatiska titlar (men även annat) rekommenderas att gå in på Vitterhetsakademiens biblioteks hemsida med dess nyförvärvslista:

http://vitalis.raa.se/F/?func=file&file_name=nyh-2

eller följande sökväg:

sedan till: www.raa.se
vidare till: infotorg
sist: vitalis
nyförvärv

”Myntprägling” på Kungl. Myntkabinettet

KUNGL. MYNTKABINETTET erbjuder myntprägling som en aktivitet under höstlovet. Detta pågick fredag till och med söndag vecka 44. Intresset för myntprägling visade sig vara mycket stort och besökarna strömmade till, särskilt under de första dagarna.

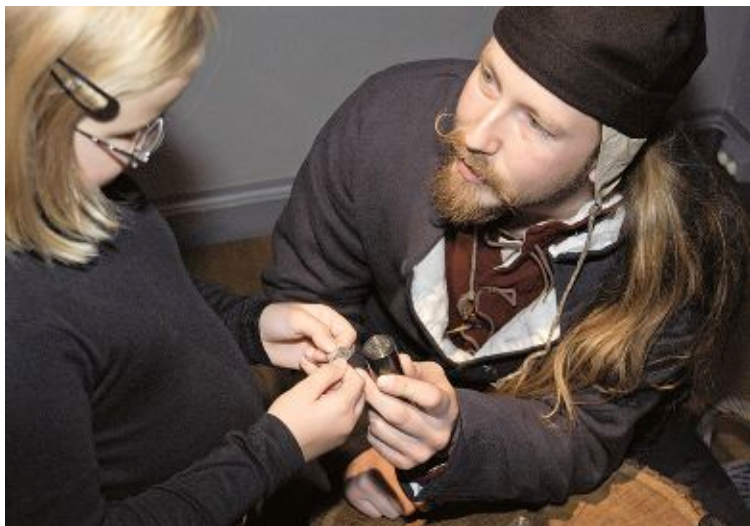
Myntämnen av tenn såldes i entrén, till det facila priset av 20 kronor. Besökarna fick sedan med handledning av ”myntslagaren” prägla ett eget mynt. Björn Sundberg, som arbetar på Kapitelhusgården i Wisby AB, visade på ett mycket pedagogiskt sätt såväl vuxna som barn hur de skulle gå till väga.

Det finns två olika åtsidor att välja mellan. Den ena är inspirerad av mynt från Olof Skötkonungs tid och den andra har sin förebild i örtugar från Sten Sture den äldres regering. Se bilderna här intill, alla tagna av Gabriel Hildebrand.

Stamparna är tillverkade av Gunnar Allard. Mynten, eller snarare de påhittade kopiorna, har en fränsida som visar Kungl. Myntkabinettets exteriör, med omskriften:

KUNGLIGA MYNTKABINETTET.

*Ylva Holmberg Jansson,
antikvarie och museipedagog
på KMK*

”Myntslagaren” Björn Sundberg visar en av Kungl. Myntkabinettets små besökare hur myntslagning kunde gå till.

”Mynten” är gjorda av ett tennämne. Bilderna föreställer ett Olof Skötkonung-mynt respektive en örtug från Sten Sture d.ä. På fränsidorna Kungl. Myntkabinettets exteriör.

Denna är formgiven av KMK:s arkitekt Anna-Lena Carne.

Hon har även modifierat den ena åtsidan genom att lägga samman omskrift och ”huvud” från två olika mynt från Olof Skötkonungs tid.

Föreningar

STOCKHOLMS MYNTKLUBB

Nybohovsgränd 17 – Liljeholmens T-stn

Vi köper och säljer mynt och sedlar
medlemmar emellan

AUKTIONER – FÖREDRAG
LOTTERIER – KAFFESERVERING

Tredje tisdagen i månaden
kl. 18.30-21.30

Ordf.: Åke Josefsson, 08-530 380 74
Sekr.: Hans Sand, 08-749 27 39
E-post: hans.sand@telia.com

Numismatikens dag i Lödöse

Söndagen den 28 september var det dags för årets Numismatikens dag i Lödöse, ett samarbete mellan Göteborgs Numismatiska Förening, Gunnar Holsts stiftelse för numismatik och Lödöse museum.

Myntvärdering utfördes av några av våra medlemmar, en handfull personer hade nappat på erbjudandet, dock visades inga sensationer upp.

Tre väl kvalificerade föredragshållare hade engagerats, först ut var Lars O. Lagerqvist, säkert välkänd för de flesta, han talade om Sverige – Ryssland, gamla motsättningar speglade i mynt- och medaljkonsten. Lucia Travaini från Rom berättade om pil-

grimers myntdeponering i Siena kloster åren 1382-1446. Till sist Kerstin Höghammar från Uppsala, vars föredrag handlade om Statsmannaskap – krig och rekonstruktion, utmyntning i Kos 210-170 f.Kr.

Som mest deltog cirka 40 personer i föreläsningarna. Föreläsningarna var mycket intressanta och bildmaterialet av hög kvalitet. Sammantaget vill jag ge högsta betyg till samtliga. Alla tre hade sina bilder på ett USB-minne, tekniken har gått framåt, inga diabilder längre.

*Bo Nordell,
ordf. i Göteborgs
Numismatiska förening*

Disputation i numismatik

Lördagen den 31 maj 2008 disputerade Nanouschka Myrberg i de Gersalen i Geohuset på Stockholms universitet. Titeln på avhandlingen är *Ett eget värde: Gotlands tidigaste myntning, ca 1140-1220* och opponert vid disputationen var Henrik Klackenberg, fil. dr., statsheraldiker vid Riksarkivet.

Efter en lokalkrock med en samling tenerande studenter så kunde disputationsakten komma igång på utsatt plats. Professor Kenneth Jansson hälsade välkommen och lämnade över ordet till dagens opponert. Henrik Klackenberg gick systematiskt genom avhandlingen, kapitel för kapitel, och presenterade varje del på ett mycket pedagogiskt sätt.

En timme ägnades åt ovanstående innan Nanouschka fick tillfälle att komplettera denna inledande genomgång. Därefter startade en 1½ tim-

Personalia

Nanouschka Myrberg disputerade 31 maj 2008 på avhandlingen:

Ett eget värde: Gotlands tidigaste myntning, ca 1140-1220.

Foto: Magnus Tagesson

mes utfrågning, återigen kapitelvis, då Klackenberg ställde frågor till respondenten. En fråga som uppkom vid flera tillfällen var det tyska

inslaget i den tidiga myntningen, där opponert och respondent klart skilde sig åt i synsättet. En del tid gick åt till språkliga frågor, såsom böjningsformen på ordet *itinerarium*.

Vad gällde diskussionen om kapitel 3:s inlednings vara eller inte vara, så replikerade respondenten snabbt på opponertens kommentar om att man kanske kunde göra en fotnot av det hela: ”Tycker du inte att frågan om hur världen är beskaffad förtjänar litet mer än en fotnot?!”. Det var svar på tal.

Efteråt bjöds det på en liten buffé och dryck i Wallenberglaboratoriet, där Institutionen för arkeologi och antikens kultur numera huserar. Familj, släkt och vänner minglade tillsammans med kollegor och utomstående i en härlig blandning. Eftersom de ju inte är så många, slås härmed ett slag för fler numismatiska disputationer!

En recension av själva avhandlingen finns på annat ställe i detta nummer av *SNT*.

Magnus Tagesson

Christer Sjögren 1926-2008

Skulptören, tecknaren, glas- och medaljkonstnären Christer Sjögren avled den 13 oktober 2008.

Sjögren studerade skulptur vid Konstfack i Stockholm åren 1948-1952 och var elev till Stig Blomberg på Konsthögskolan åren 1953-1958. Han medverkade vid skulptur- och medaljtävlingar.

Sjögren vann pris för sin medalj *Skansen* 1955 och även för medaljen över *Sven Hedin* från samma år. Se avbildningarna här intill.

Han medverkade vid FIDEM-utställningarna från 1955 fram till Rom-kongressen 1961. I detta sammanhang gjorde han comeback under utställningen i Stockholm 1985.

*

Christer Sjögren är nämnd i två artiklar i *Myntkontakt*: nr 1976:9 på sid. 26 och nr 1977:1 på sid 20.

Marie-Astrid Voisin

Konstnären Christer Sjögrens (1926-2008) medaljer från 1955. Överst ses *Skansen* och nedanför medaljen över *Sven Hedin*. Foto: Gabriel Hildebrand.

Myrberg, Nanouschka: Ett eget värde – Gotlands tidigaste myntning, ca 1140-1220. Stockholm studies in Archaeology 45. Västerås 2008. ISBN 978-91-7155-640-0. ISSN 0349-4128. Akademisk avhandling för erhållande av filosofie doktorsexamen i arkeologi vid Stockholms universitet. Kan beställas från SNF – info@numismatik.se eller Numismatiska Forskningsgruppen – christina.larsson@ark.su.se. Pris: 200 SEK + frakt.

I LIKHET MED I DANMARK OCH NORGE påbörjades ca 995 en kunglig myntning i Sverige av Olof Skötkonung. Man kan naturligtvis med viss rätt hävda att Sverige som nation inte existerade vid denna tidpunkt, men på mynten från Sigtuna står att Olof är *kung i Sigtuna* eller *svearnas kung*. Även Olofs son Anund lät prägla mynt i Sigtuna på 1030-talet, men därefter avstannade all myntning i Sverige, till skillnad från Danmark och Norge, i ungefär ett sekel.

När myntningen återupptas sker det dels i Lödöse ca 1150 i form av anonyma små ensidiga penningar – brakteater – dels på Gotland i form av små tvåsidiga penningar. Det är högst troligt att den gotländska myntningen påbörjades något tidigare än Lödösemyntningen. Denna äldsta grupp av gotländska mynt (som ofta benämns LL XX efter Lars O. Lagerqvists bok från 1970*) utgavs uppenbarligen i ganska stor mängd under perioden fram till 1220-talet, då nya typer introducerades.

Mynten har dock vällat numismatikerna en hel del huvudbry. De är i regel ganska dåligt slagna med endast delar av präglingen synliga och bra hållpunkter för en kronologi i form av daterbara fynd från 1100-talet är mycket få. Ursprunget för dessa mynt har av tidigare forskare och myntkännare föreslagits vara såväl Gotland som Norge, alternativt det svenska fastlandet (Östergötland / Småland) eller till och med Baltikum.

Den 31 maj 2008 försvarade Nanouschka Myrberg, av vännerna kallad Nanni, sin doktorsavhandling *Ett eget värde – Gotlands tidigaste myntning, ca 1140-1220*. Avhandlingen är en imponerande ”tegelsten” i A4-format på hela 321 sidor. Myrberg har ägnat sin forskargärning åt att noggrant studera alla kända fynd med dessa mynt men även ägnat mycket

stor möda åt stampbestämningar och studium av myntens bildelement och inskrifter. Detta har kompletterats med analyser av myntens vikt och halt.

Totalt har 9.706 mynt ur fynden fotograferats och studerats i detalj (om recensenten räknat rätt: se Tabell 5.5.1., sid. 97) – en i sanning imponerande insats! Till detta kommer mynt i diverse samlingar, bl.a. Kungl. Myntkabinettet, vilket gör att det totala antalet detaljstuderade och fotograferade dokumenterade mynt överstiger 10.000. Allt detta hårda faktamaterial har speglats i de samtida gotländska historiska, kulturella, ekonomiska och politiska skeendena. Resultatet har blivit dels en väl underbyggd *kronologi* för denna grupp som kunnat delas upp i fem tidsmässiga perioder, dels ett försök till att förklara *varför* denna myntning uppstod, *vem* som stod bakom den och *var* den utfördes. I slutet av den studerade perioden uppträder även en del mynt som avviker från det normala utförandet av mynt ur grupp XX. Bland annat återfinns vi mynt ur Lagerqvist grupp XXI, som tidigare hänförts till Ulf Jarl – en attribuering som Myrberg på goda grunder helt avfärdar.

Disposition

Efter inledande kapitel som beskriver avhandlingens förutsättningar och de frågeställningar som skall behandlas följer en genomgång av tidigare forskning samt en beskrivning av vad som är känt om den historiska kontext i vilken mynten producerats och brukats.

Kapitel 3 – kallat *Intinerarie* – ägnar nästan tjugo sidor åt att resonera kring vetenskaplig metodik och hur författaren förhåller sig till olika skolor och forskningsprinciper. Ett nyttigt kapitel, då metodologin ju skapar ramverket för hur en utomstående skall förhålla sig till resultatet. Om metodiken och forskarens inställning till denna inte redovisats blir det svårt att ta ställning till resultatens trovärdighet.

Kapitel 4 och 5 redovisar sedan det empiriska materialet – mynten, fynden, halt- och viktanalyser, samt rekonstruerade stamper och ikonografiska studier. De kronologiska resultaten sammanfattas på sid. 140. För den som primärt är intresserad av mynten som numismatiska artefakter är nog detta den viktigaste sidan i bo-

ken. Det sjätte kapitlet är sedan Myrbergs försök att svara på frågor som var mynten präglades, av vem eller vilka, och varför.

Slutligen följer kapitel 7, en sammanfattning – som man faktiskt kan *börja* med att läsa, om man tycker att boken som helhet verkar lite för tjock. Efter ett kort avsnitt med förklaringar och litteraturreferenser följer sedan fyndkataloger, kartor m.m. Detta sista avsnitt omfattar närmare hundra sidor och torde vara av mycket stort värde för framtida forskare som vill gräva ännu djupare än Myrberg.

Språkligt är avhandlingen ett föredöme enligt recensentens åsikt. Språket är lätt och ledigt och avhandlingen kan med behållning läsas även av en numismatiskt eller arkeologiskt intresserad icke-expert.

Kyrkobyggnad

Men låt oss dyka lite djupare i några av de resultat som Myrberg presenterar. En av grundteserna i Myrbergs forskning har varit antagandet att mynten (i genomsnitt) blir lättare med tiden. Detta har legat till grund för ett förslag till dateringar av de fynd som enbart innehåller grupp XX. När sedan fynden sorterats efter genomsnittlig vikt, har fyndens innehåll av olika varianter analyserats.

Resultaten visar dels att det initiala antagandet i huvudsak var korrekt, dels att den inbördes kronologin mellan de olika varianterna bäst kan följas i frånsidans motiv som tolkas som en kyrkobyggnad. På de äldsta mynten är denna väl utförd med spetsigt tak, fönster och dörrar, samt två höga sidotorn. Allt eftersom tiden går så förenklas denna bild mer och mer. De båda sidotornen förminkas för att slutligen försvinna helt. Det spetsiga taket och huskroppen förenklas också gradvis, fönster och dörrar försvinner, och till slut återstår endast en snedrutad kvadrat. Ensidiga avslag förekommer av både åt- och frånsida, och detta förklaras med att man av misstag eller avsiktligt lagt två myntämnen mellan stamparna vid präglingstillfället. Av de yngsta typerna förekommer dock även präglingar av ren brakteatkaraktär, d.v.s. präglade med en stamp mot ett mjukt underlag, så att stampens positiva avtryck på myntets ena sida motsvaras av ett negativt och spegelvänt på den andra sidan.

Grundtesen när det gäller kronolo-

gin är alltså att denna kan följas i den gradvisa förnklingen av fransidans kyrkobyggnad.

ningen sanktionerades av landstinget förefaller uppenbart.

mot hårt underlag eller genom att två myntämnen läggs mellan överstamp och understamp – avskiltigt eller av misstag. Brakteater förefaller också vara slagna på myntämnen som inte tillverkats med s.k. fyrslag – i alla fall gäller detta de få exemplar som recensenten stött på under sina år som myntintresserad.

Inskrifter

Vad gäller då för åtsidan? Myrberg har ägnat stor möda åt att rekonstruera åtsidans stamper genom att studera bilder av flera olika mynt och teckna av dessa i förstoring. Genom att lägga samman tecknade bilder från många olika mynt kan man på detta sätt rekonstruera en stamp, även om man bara har (delvis olika) delar av den tydlig på de olika mynten.

Myrberg fördjupar sig i de inskrifter som finns på åtsidan och beskriver i detalj sju olika sådana, benämnda: +IO, PO+, +om, H, PORTA, +VI, och SI:EW. De tre sistnämnda förefaller vara yngre än de fyra första. Mycket intressant är att man på några stamper av PORTA-typen faktiskt kan utläsa inskriften PAX PORTA. Myrberg argumenterar för tolkningen ”port-frid”, som anspelar på den fred som skulle gälla innanför stadens portar. Inskriften PAX PORTA har paralleller, bl.a. i ett ytterst sällsynt götalandmynt från tidigt 1200-tal. Allra yngst bland inskrifterna är dock de runor som förekommer på typen Ib, inskrifter som Myrberg benämner B1-6, och där B1 är den tidigare kommenterade och högst märkliga +BOTULFI.

Mynthuset

Åter till frågan om var dessa mynt präglats. Utan att gå in i detalj på Myrbergs analys, så är hennes slutsats att de tveklöst är gotländska. Alla tidigare hypoteser om det svenska fastlandet, Norge eller Baltikum avfärdas – möjligen med en viss reservation för just Baltikum och de yngsta typerna. Men var på Gotland slogs de? Myrberg argumenterar för att mynthuset var placerat i Visby – antingen i den byggnad som benämns ”Mynthuset” och som är inbyggt i ringmuren, eller på annan plats. Myrberg utesluter dock inte helt det ”Gamla Myntet” i Duss, Bro socken, vilket finns omnämnt så tidigt som under 1600-talet. Dock kan detta möjligen, eller snarare troligen, ha varit något slags växlingskontor.

Och vem eller vilka var huvudmän eller utgivare och initiativtagare bakom myntningen? Myrberg argumenterar för att det knappast kan ha varit någon annan myndighet än det gotländska landstinget. Vissa stormän inom detta kan naturligtvis ha varit pådrivande, men att själva mynt-

Egen gotländsk identitet

Avhandlingens omfattning gör att man bara kan skrapa lite på ytan i en recension. Jag anser att avhandlingen är ett mycket viktigt arbete i att bättre förstå den tidigmedeltida myntningens uppkomst och funktion. Förhållandena på Gotland var också annorlunda än på fastlandet. Den starka kungamakten, som på fastlandet under andra halvan av 1100-talet ännu höll på att etableras, saknade i stort sett inflytande över Gotland – även om ön formellt tillhörde det svenska riket. En intressant aspekt på den gotländska myntningen var dess roll i att skapa, understödja och marknadsföra en egen gotländsk identitet i östersjöområdet. Myrberg ägnar stor del av sin avhandling kring att argumentera för att detta i alla fall var en av drivkrafterna bakom den mynttillverkning som påbörjades under 1140-talet. Och troligen har hon rätt i att så var fallet. Sannolikt fanns dock även andra drivkrafter av vilka vissa säkert var rent ekonomiska. Det finns ju profitmässiga skäl att ha egen mynttillverkning och ett eget mynt som det enda giltiga inom ett visst område.

AVHANDLINGEN är alltså av mycket hög klass och mycket väsentlig för förståelsen av den äldsta myntningen på Gotland. Vi har dock alla våra specialintressen – så även recensenten – och om det finns något jag skulle velat se ännu bättre belyst, så skulle det vara slutdecennierna 1190-1220, då tydligen myntningen genomgick en del förändringar för att slutligen reformeras under 1220-talet då helt nya typer introduceras. Myrberg kommenterar att mynten, som under lång tid varit 15-lödiga, runt sekelskiftet börjar variera i både vikt och halt. Vidare uppträder typerna Ib och Ic, som avviker med sin lägre vikt och annorlunda motivkomposition. Även den geografiska distributionen av fynd med dessa mynt avviker från de äldre fynden.

Ett annat fenomen som jag anser att Myrberg kanske borde ha ägnat lite mera fokus är förekomsten av rent brakteatpräglade mynt av de yngsta typerna. Brakteater präglas som bekant med endast en stamp mot ett mjukt underlag – bly eller läder. Detta ger mynten en helt annan karaktär än s.k. ensidiga avslag av tvåsidiga mynt som antingen präglas med en stamp

Den gotländska myntningen består uteslutande av tvåsidiga mynt från sitt initialskede ca 1140 till slutet av 1200-talet, då W-brakteaten introduceras (år 1288?). Visserligen förekommer även ensidiga mynt under denna period, och tidvis till och med ganska ymnigt när det gäller t.ex. 1200-talstyperna med bokstav inom rutad triangel (LL XXII:9a-b) eller rutad kors (LL XXII:10), men dessa har inte alls brakteatkaraktär, och de enda (?) brakteaterna av Myrberg typ I är just präglings av fransidan av Myrberg I:4 och I:5 (LL XX:8b och XX:9). De sistnämnda dateras av Myrberg till decennierna kring år 1200, alltså när präglingen av penningar i form av brakteater initieras även på det svenska fastlandet.

Dessa ”gotländska” brakteater är alltså en anomali, en avvikelse, och recensenten kan inte avhålla sig från att spekulera i att dessa möjligen kan ha ett icke-gotländskt ursprung. Skulle dessa t.ex. kunna vara slagna på det svenska fastlandet inom det område där de gotländska mynten var etablerade vid denna tidpunkt, t.ex. i Kalmar? Och i så fall, liksom då eventuellt även PAX PORTA-brakteaten (LL XIX:2) vara motivmässigt inspirerade av gotländska förebilder?

Sammanfattningsvis konstaterar recensenten att även om det – som alltid – uppstår nya frågor när de gamla besvaras, så utgör denna avhandling en milstolpe i utforskandet av den gotländska myntningen. Man får hoppas att Myrberg får möjligheter att genomföra en motsvarande studie över de senare gotländska penningarna, LL XXII samt (kanske även) W-brakteaterna. Denna avhandling bör absolut inte saknas i bokhyllorna hos den seriöse medeltidsarkeologen/historikern, den professionella numismatikern eller den hängivne myntsamlaren.

Kjell Holmberg

Not

* Lagerqvist, L. O.: Svenska mynt från vikingatid och medeltid (ca 995-1521) samt gotländska mynt (ca 1140-1565). Stockholm 1970.

Fotografierna till recensionen är tagna av Gabriel Hildebrand, KMK.

Tankar vid bankens kassa inför julhelgen 1968

Ernst Nathorst-Böös, chef för det gamla Bankmuseet innan det övertogs av Kungl. Myntkabinettet, samlade sannerligen på stort som smått till sitt museum. Inte bara sedlar, bankhandlingar, sparbössor och andra föremål av mera fysisk art fann en plats bland hans inventarier utan även allehanda anekdoter, roliga bilder och tidningsurklipp med bankanknytning. Ett sådant är det med rubriken *Vid bankens kassa* som han hämtade ur Dagens Nyheter för fyrtio år sedan, den 9 december 1968.

Vid bankens kassa

Damen i kassan bläddrar i sedlarna vant.

De är pappersbuntar för henne och siffror bara.

Plötsligt minns jag den mannen som handskades likadant med buteljér i Brattens systembutik i Klara.

Kundernas kö vid hans disk inför julens helg såg med bävan hans styva jonglering med spriten där inne.

Men han tappade veterligt aldrig någon butelj.

Aldrig hade han tappat en flaska i mannaminne.

Damen i kassan kan inte precis jonglera men henne beundrar jag sannolikt ännu mera.

H

Signaturen H är ingen mindre än Alf Henrikson. Han anses fortfarande vara den störste av dagsversmakarna på DN:s Namn och Nytt. Vid sin sida hade han sin vän och fantastiske illustratör, konstnären Björn Berg. Så även här.

Alf Henrikson var född 1905 och avled 1995. ”Brattens systembutik” i Klara syftar på Ivan Bratts restriktioner för inköp av sprit och vin och förstås motboken. Systemet infördes i hela landet 1917 och varade ända till hösten 1955.

Gissningsvis ska det föreställa Henriksson själv som står och hänger vid bankdamens kassa på bilden. Damen som antas se sedlar som papper och siffror bara.

MGL

HB MYNT & MEDALJER

Sveavägen 96

Box 19 507

S-104 32 Stockholm 19

T-Rådmsgatan (uppgång Handelshögskolan)

+ fax 08-673 34 23

Svenska och utländska mynt, sedlar och ordnar,
militaria och nålmärken, medaljer

Öppet: vard. 11-17, fred. 11-15, lörd. 11-14

ULF NORDLINDS MYNTHANDEL AB

Karlavägen 46
Box 5132 • 102 43 Stockholm
Tel. 08-662 62 61
Fax 08-661 62 13

KÖPER • SÄLJER • BYTER
MYNT • SEDLAR
MEDALJER • ORDNAR

Lagerlista över svenska personmedaljer
och numismatisk litteratur

www.nordlindsmynt.se

Stöd medalj-
konsten, bli
medlem i FIDEM

För mer information kontakta
Sveriges delegater:
Marie-Astrid Voisin, e-mail:
mav@myntkabinettet.se
Christian Wirsén, e-mail:
christian.wirsén@glocalnet.net.

www.fidem-medals.org

Svenska och skandinaviska
mynt och sedlar.

Stor sortering av utländska
jubileumsmynt, årsset samt småmynt.
Euro-utgåvor, polletter och medaljer.

Prislistor gratis.

OR

NORRTÄLJE MYNTHANDEL

Box 4, 761 21 Norrtälje
Tel. 0176-168 26, Fax 0176-168 56

www.nmh-mynt.a.se

Strandbergs Mynt & Aktiesamlaren AB köper och säljer

Mynt, sedlar, ordnar, medaljer, aktiebrev
äldre handlingar m.m.
charta sigillata, fornsaker m.m.

Se vår hemsida
www.aktiesamlaren-bjb.se

Arsenalsgatan 6, Box 7377, 103 91 Stockholm
Tel. 08-611 01 10, Fax: 08-611 32 95

HÅKAN WESTERLUND MYNTHANDEL

KÖPER • SÄLJER • BYTER
MYNT • SEDLAR • MEDALJER

Olympiska föremål

Vasagatan 42
111 20 STOCKHOLM
Tel. 08-411 08 07

SELINS MYNTHANDEL AB

Mynt Sedlar Medaljer
Ordnar Nålmarken

Öppettider
Vardagar 10.00 – 18.00
Lördagar 10.00 – 14.00
Regeringsgatan 6
111 53 Stockholm
Tel. 08-411 50 81
Fax. 08-411 52 23

VÄLKOMNA TILL

Kungl. Myntkabinettets museibutik

Slottsbacken 6
Gamla Stan
Stockholm
Tel.: 08-5195 53 04
konferens.butik@myntkabinettet.se

Biennalen i Seixal 2008

Biennalen i Seixal
2008 återkom i år
med sin femte ut-
ställning, efter ett
kortare uppehåll.

SEIXAL är en förstad
som ligger strax söder
om Lissabon, på andra
sidan floden. Sedan år
1999 arrangeras där en biennal
medaljutställning.

Utställningen, som i år var den
femte i ordningen (*The 5th Inter-
national Biennial of Contempo-
rary Medal – Seixal*) kallas Portugals
största medaljhändelse. Där redovi-
sas varannat år medaljkonstens aktu-
ella tillstånd i världen. I år pågick den
från 19/4 till den 29/6 2008.

126 konstnärer från 27 länder del-
tog i årets utställning, vilket är en vä-
sentlig ökning från förra Biennalen.
Trots det ökande intresset måste man
notera att från Sverige är represen-
tationen sparsam. När Biennalen nu
återupptas kan man här se en möjlig-
het för svenska medaljörer att få visa
sina arbeten internationellt.

Tävlingmoment

Biennalen innefattar också ett täv-
lingsmoment och det stora priset gick
i år till Magdalena Dobrucka, Polen,
med medaljen "Rider". En klassiskt
elegant komposition i mer modernistisk
form.

Priset för innovativa lösningar gick
till Janos Kalmar, Ungern, för medal-
jen "Pages From Europe", som experi-
menterar med genombruten, grave-
rad kopparplåt och handgjort papper.

National Fine Arts Society gav sitt
pris till Erja Tielinen, Finland. Priset
från *The Portuguese Mint* till unga
artister tilldelades Maria João Fer-
reira, Portugal, för medaljen "Uma
Porta Para O Futuro".

Medaljen "Rider" av Magdalena
Dobrucka, Polen, erhöll Seixal-bienna-
lens stora pris. En klassiskt elegant
komposition i modernistisk form.

Foto: författaren.

Helder Batista Contemporary Medal Award

I god tid före utställningen – och som
en parallell del av den – startades
ett utbildningsprojekt under hösten
2007. Engagerade i detta var *The Vol-
te Face research group* från *The Lis-
bon Faculty of Fine Arts* och ett antal
skolor motsvarande grundskole- och
gymnasienivå i kommunen och om-
fattade så många som 600 elever.

Under hösten presenterades med-
aljkonsten för eleverna utifrån de
grundläggande frågorna: vad är en
medalj, vad är den till för, kan jag
göra en medalj? Vårterminen ägna-
des åt elevernas eget praktiska ar-
bete från idé, genom modellering,
till gjutning i metall, för att avslutas
med diplomutdelning och invigning
av Biennalen.

Det här projektet väcker också
den eviga frågan om nyrekrytering
av konstnärer och naturligtvis andra
intressenter till medaljkonsten. Inte
minst eftersom genomsnittsåldern på
de medverkande konstnärerna i den
här utställningen ligger i 60-årsinter-
vallet. Tillståndet i Sverige avviker
tyvärr inte från detta. Var och hur fin-
ner man de framtida konstnärerna?

*Christian Wirsén,
medaljkonstnär*

Guldets kungadöme
ASHANTI
En utställning om makt
och rikedom i ett
Västafrikanskt land

KUNGL. MYNTKABINETTET
SVERIGES EKONOMISKA MUSEUM

ANSÖKNINGAR

till

Sven Swenssons Stiftelse för Numismatik
om anslag till tryckning, forskning mm.

Anvisningar:

Sven Swenssons Stiftelse för numismatik bildades genom beslut 11 juli 1963 av Kungl. Maj:ts om permutation av Sven Swenssons donation 1928 till Svenska Numismatiska Föreningen.

Stiftelsen har som uppgift att:

1. lämna ekonomiska bidrag till Kungl. Myntkabinettet, särskilt genom inköp av föremål,
2. bidra till utgivande av numismatiska publikationer samt
3. lämna stöd till forskare och seriösa amatörer på detta område.

Ansökningar om tryckningsbidrag samt rese- och/eller forskningsanslag skall vara utförligt motiverade, helst på särskilt formulär som tillhandahålls av stiftelsen. Denna sammanträder normalt två gånger per år, en gång under våren, en gång under hösten. Ansökningar skall vara kandsliet tillhanda senast 15 februari eller 15 september för att kunna behandlas på något av dessa sammanträden.

Styrelsen vill gärna understryka, att alla ansökningar från såväl forskare som seriösa amatörer kommer att ges en objektiv behandling och att donator, Sven Swensson, själv var en framstående amatör.

Kassöf: Banérsgatan 17A • 115 22 STOCKHOLM • Tel.: 08 - 667 5598, fax 08 - 667 0771

AUKTION

i Stockholm och Göteborg
13 december 2008

Knut Eriksson
Sigtuna Penning

1/3 Riksdaler 1800

1 Dukat 1849

10 Öre Provmynt
(1853-1854?)

Bättre mynt mottages regelbundet till våra auktioner.

Vi har mycket goda möjligheter att finna köpare till dina objekt eftersom ca 20.000 kunder ser varje auktion via vår hemsida och våra kataloger.

MYNTKOMPANIET

Myntkompaniet
Svartensgatan 6
116 20 Stockholm

Tfn: 08 - 678 32 17
Fax: 08 - 643 22 38
E-post: mail@philea.se

www.myntkompaniet.se

AURUM AUKTIONER AB

stockholm

Myntauktion 5
28 feb. - 1 mars 2009

Inlämning pågår!

Vänd Er med förtroende till Sveriges enda
auktionist specialiserad på mynt

Tel. 08-660 20 70, vard. 9-13, info@aurumauktioner.se

www.aurumauktioner.se

Myntauktion

årligen i maj och december.

Ett mynt från våra tidigare auktioner

Välkommen som köpare eller inlämnare
på våra auktioner.

Frimärkshuset
Skandinavisk Filateli AB

Humlegårdsgatan 13 Telefon 08-661 74 50
114 46 STOCKHOLM Telefax 08-662 82 46

E-post: auctionbids@frimarkshuset.se
www.frimarkshuset.se

SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING

är en sedan 1973 etablerad sammanslutning av för närvarande 18 mynthandlare i flera olika städer i landet. Föreningen är ensam i sitt slag i Sverige.

Genom samarbete med de övriga medlemmarna vill varje mynthandlare förbättra och utöka sina tjänster.

Antikboden

Kyrkogatan 2, 222 22 LUND
Tel. 046-12 99 00

Hamrin & Svahn Mynt AB

Sjöberg 1, 147 91 GRÖDINGE
Tel. 08-732 66 86, 070-212 64 55

Karlskrona Mynthandel

Hantverkargatan 11, 371 35 KARLSKRONA
Tel. 0455-813 73

Rune Larssons Mynthandel

Stora Brogatan 14, Box 98, 503 06 BORÅS
Tel. 033-41 03 15

Lunds Mynthandel

Klostergatan 5, 222 22 LUND
Tel./Fax 046-14 43 69

AB Malmö Mynthandel

& Vykortsantikvariat
Sven Gunnar Sandberg
Kalendegatan 9, 211 35 MALMÖ
Tel. 040-611 65 44

J. Melin Mynt

Koltrastvägen 23, 370 24 NÄTTRABY
Tel. 0455-155 99

HB Myntinvest Corona

Östra Storgatan 20, 611 34 NYKÖPING
Tel./Fax 0155-28 63 25

Mynt & Medaljer HB

Sveavägen 96
Box 19 507, 104 32 STOCKHOLM
Tel./Fax 08-673 34 23

Ulf Nordlinds Mynthandel AB

Karlvägen 46
Box 5132, 102 43 STOCKHOLM
Tel. 08-662 62 61
Fax 08-661 62 13

Norrälje Mynthandel

Nils Ferlins gränd 1
Box 4, 761 21 NORRTÄLJE
Tel. 0176-168 26
Fax 0176-168 56

Pecunia MM HB

Farinvägen 8, 245 33 STAFFANSTORP
Tel./Fax 046-25 21 19

J. Pedersen Mynthandel

Norra Strandgatan 30
Box 1320, 251 13 HELSINGBORG
Tel./Fax 042-12 25 28

Selins Mynthandel AB

Regeringsgatan 6
Box 16 390, 103 27 STOCKHOLM
Tel. 08-411 50 81
Fax 08-411 52 23

Strandbergs Mynthandel

Arsenalsgatan 6
Box 7377, 103 91 STOCKHOLM
Tel. 08-611 01 10, 611 58 20
Fax 08-611 32 95

Tamco Numismatics

Box 6235, 102 35 STOCKHOLM
Tel. 070-631 58 09

Ticalen Mynthandel

Stureplatsen 3, 411 39 GÖTEBORG
Tel./Fax 031-20 81 11

Håkan Westerlund Mynthandel

Vasagatan 42
Box 490, 101 29 STOCKHOLM
Tel. 08-411 08 07
Fax 08-21 21 96

SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING

Sjöberg 1 • 147 91 Grödinge • Tel. 08-732 66 86 • 070-212 64 55

Besök vår hemsida: www.mynt.nu/smf/

VÄRLDENS STÖRSTA MYNT

TUNGA KOPPARPLÅTAR &
FJÄDERLÄTTA SEDLAR

KUNGL. MYNTKABINETTET

Öppet alla dagar 10 – 16. Slottsbacken 6, 08-519 553 04
www.myntkabinettet.se Fri entre måndagar.

